

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.5 (477)
JEL Classification: F14; F43; O52

ТОВАРНИЙ ЕКСПОРТ УКРАЇНИ ДО КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ: АНАЛІЗ ПОСТІЙНИХ РИНКОВИХ ЧАСТОК

© 2020 БАКАЄВ Л. О., БАКАЄВА І. Г.

УДК 339.5 (477)
JEL Classification: F14; F43; O52

Бакаєв Л. О., Бакаєва І. Г.

Товарний експорт України до країн Східної Європи: аналіз постійних ринкових часток

Ця стаття має за мету аналіз еволюції частки ринку українського товарного експорту у світовому експорті в період 2013–2018 рр. як відповідно до Міжнародної Стандартної Торгової Класифікації (МСТК), так і відповідно до класифікації країн Східної Європи ЮНКТАД. Аналіз еволюції частки ринку українського експорту проводився з використанням методології постійних часток ринку А. Ниссенса і Г. Пауллета. Розраховані зміни частки ринку українського експорту під впливом чинників конкурентоспроможності (товарні і географічні ефекти частки ринку), зміни товарної і географічної структури експорту товарів (товарні і географічні структурні ефекти). Для проведення аналізу були використані дані за 2013–2018 роки, які були розділені на шість періодів (2013–2014, 2014–2015, 2015–2016, 2016–2017, 2017–2018, 2013–2018) шляхом усереднювання відповідних річних результатів. Загальна частка України у світовому експорті в період 2013–2018 років щорічно знижувалася на 4,9 %. Перші три періоди характеризуються значним падінням частки ринку в середньому на 10,9 % в рік. Але в період 2017–2018 років темпи зростання товарного експорту України були нижчі темпів зростання світового товарного експорту, що зумовило негативне значення для загального ефекту (-0,9 %). Ефект частки ринку (MSE) з середньорічним зниженням (-4,2 %) у 2013–2018 рр. був домінуючим чинником, що вплинув на зміну загальної частки ринку (-4,9 %). Внесок комбінованого структурного ефекту (CSE) в середньому був негативним за період 2014–2018 рр. (-0,7 %). В період 2017–2018 рр. падіння загального ефекту було пов'язане з CSE (-2,7 %). Сукупний вплив товарної і географічної структури українського товарного експорту був негативним в період 2017–2018 (-2,7 %), зокрема, внаслідок негативного впливу переважно продуктового структурного ефекту (-3,5 %) та позитивного впливу ефекту географічної структури (1,3 %).

Ключові слова: товарний експорт України, аналіз постійних ринкових часток, ефект ринкової частки, комбінований структурний ефект, продуктово-структурний ефект, географічний структурний ефект, змішаний структурний ефект.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-7-16>

Табл.: 7. Формул.: 8. Бібл.: 14.

Бакаєв Леонід Олександрович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: leon101950@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6310-9359>

Бакаєва Ірина Георгіївна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського (вул. Джона Маккейна, 33, Київ, 02000, Україна)

E-mail: bakaeva-ig@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7189-7404>

УДК 339.5 (477)
JEL Classification: F14; F43; O52

Бакаєв Л. А., Бакаєва И. Г. Товарный экспорт Украины в страны Восточной Европы: анализ постоянных рыночных долей

Цель данной статьи заключается в анализе эволюции доли рынка украинского товарного экспорта в мировом экспорте в период 2013–2018 гг. в соответствии как с Международной Стандартной Торговой Классификацией (МСТК), так и в соответствии с классификацией стран Восточной Европы ЮНКТАД. Анализ эволюции доли рынка украинского экспорта проводился с использованием методологии постоянных долей рынка А. Ниссенса и Г. Пауллета. Рассчитаны изменения доли рынка украинского экспорта под влиянием факторов конкурентоспособности (товарные и географические эффекты доли рынка), изменения товарной и географической структуры экспорта товаров (товарные и географические структурные эффекты). Для

UDC 339.5 (477)
JEL Classification: F14; F43; O52

Bakaiev L. O., Bakaieva I. G. Merchandise Export of Ukraine to Eastern Europe: Constant Market Share Analysis

The aim of the article is to analyze the evolution of the market share of Ukrainian merchandise exports in world exports in the period 2013–2018, in accordance with Standard International Trade Classification (SITC) and the classification of countries of Eastern Europe developed by UNCTAD. The evolution of the Ukrainian export market share is analyzed using the constant market share methodology proposed by A. Nyssens and G. Poullet. The changes in the Ukrainian export market share under the influence of competitiveness factors (commodity and geographical effects of the market share) as well as the changes in the commodity and geographical structure of goods export (commodity and geographical structure effects) are calculated. For the analysis, the study uses the data for 2013–2018, which are

проведення аналізу були використані дані за 2013–2018 роки, які були розділені на шість періодів (2013–2014, 2014–2015, 2015–2016, 2016–2017, 2017–2018, 2013–2018 гг.) шляхом усереднення відповідних річних результатів. Загальна частка України в світовому експорті в період 2013–2018 років щорічно знизилася на 4,9 %. Перші три періоди характеризуються значущим падінням частки ринку в середньому на 10,9 % в рік. Але в період 2017–2018 гг. темпи росту товарного експорту України були нижче темпів росту світового товарного експорту, що обумовило негативне значення для загального ефекту (-0,9 %). Ефект частки ринку (MSE) за середньорічним зниженням (-4,2 %) в 2013–2018 гг. був домінуючим фактором, впливаючим на зміну загальної частки ринку (-4,9 %). Вклад комбінованого структурного ефекту (CSE) в середньому був негативним за період 2014–2018 гг. (-0,7 %). В період 2017–2018 гг. падіння загального ефекту було пов'язано з CSE (-2,7 %). Сукупний вплив товарної та географічної структури українського товарного експорту був негативним в період 2017–2018 гг. (-2,7 %), зокрема, через негативний вплив переважно продуктової структурного ефекту (-3,5 %) та позитивний вплив ефекту географічної структури (1,3 %).

Ключеві слова: товарний експорт України, аналіз постійних ринкових долей, ефект ринкової частки, комбінований структурний ефект, продуктово-структурний ефект, географічний структурний ефект, змішаний структурний ефект.

Табл.: 7. **Формул:** 8. **Бібл.:** 14.

Бакаєв Леонід Александрович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Державний університет інфраструктури та технологій (ул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: leon101950@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6310-9359>

Бакаєва Ірина Георгіївна – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин, Таврицький національний університет імені В. І. Вернадського (ул. Джона Маккейна, 33, Київ, 02000, Україна)

E-mail: bakaeva-ig@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7189-7404>

divided into six periods (2013–2014, 2014–2015, 2015–2016, 2016–2017, 2017–2018, 2013–2018) by averaging the corresponding annual results. The total share of Ukraine in world exports during the period 2013–2018 was declining annually by 4.9 %. The first three periods are characterized by a significant drop in the market share by an average of 10.9 % per year. But in the period 2017–2018 the growth rate of merchandise exports of Ukraine was lower than the growth rate of world merchandise exports, which led to a negative value of the overall effect (-0.9 %). In 2013–2018, the market share effect (MSE), with an average annual decrease (-4.2 %), was the dominant factor influencing the changes in the total market share (-4.9 %). The contribution of the combined structure effect (CSE) was on average negative for the period 2014–2018 (-0.7 %). In the period 2017–2018, a drop in overall effect was associated with CSE (-2.7 %). The combined effect of the commodity and geographical structure of Ukrainian merchandise exports was negative in the period 2017–2018 (-2.7 %), in particular, due to the adverse influence of the predominantly product structure effect (-3.5 %) and the positive effect of the geographical structure effect (1.3 %).

Keywords: merchandise export of Ukraine, constant market share analysis, market share effect, combined structure effect, product structure effect, geographical structure effect, mixed structure effect.

Tabl.: 7. **Formulae:** 8. **Bibl.:** 14.

Bakaiev Leonid O. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Management, Public Management and Administration, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: leon101950@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6310-9359>

Bakaieva Iryna G. – Candidate of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Management and International Economic Relations, V. I. Vernadsky Taurida National University (33 Dzhona Makkeina Str., Kyiv, 02000, Ukraine)

E-mail: bakaeva-ig@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7189-7404>

Постановка проблеми. Зміни ринкової частки експорту країни у світовому експорті знаходяться під впливом багатьох взаємозалежних факторів, таких як конкурентоспроможність і спеціалізація. По-перше, внутрішній і зовнішній макроекономічний стан країни впливає на відносну цінову / витратну конкурентоспроможність експорту. По-друге, довгострокові структурні фактори, такі як забезпеченість факторами виробництва, технологіями й інститутами впливають на конкурентоспроможність в цілому та на галузеву спеціалізацію експорту. По-третє, географічні та культурні зв'язки обумовлюють стан експорту та його розподіл серед різних торговельних партнерів. По-четверте, динаміка міжнародних торговельних потоків, особливо входження на ринки нових гравців, механічно впливає на ринкові частки експорту окремих країн. Тому аналіз змін ринкових часток експорту країни важливий для оцінювання стану та тенденцій його розвитку.

Аналіз еволюції ринкової частки експорту країни у світовому експорті передбачає врахування впливу на

агреговані результати як факторів конкурентоспроможності, так і змін у товарній та географічній структурах експорту. З цією метою доцільно використовувати одну з методологій аналізу постійних ринкових часток (ПРЧ-аналізу), наприклад методологію Ниссенса А. і Поуллета Г., яка передбачає декомпозицію загальної зміни в ринковій частці номінального експорту фокусної країни на три головні складові: ринкової частки ефект (має також назву ефект конкурентоспроможності), який враховує зміни частки кожного продуктового / географічного ринку, та дві додаткові складові, які аналізують вплив змін у продуктової та географічній структурах експорту на загальну ринкову частку (продуктово-структурні та географічні ефекти). Проведення такого аналізу стану експорту актуально провести і для України, тому що ринкові частки її товарного експорту на окремих світових товарних і географічних ринках за останні п'ять років продемонстрували тенденцію до зниження. Цей факт часто оцінюють як сигнал погіршення зовнішньої конкурентоспроможності та як загрозу зрос-

танню в малих відкритих економіках, до яких відноситься і Україна.

Вибір країн Східної Європи як цільових експортних ринків не є випадковим. Експорт України в період 2017–2018 рр. до цієї групи країн дорівнював майже 13,2 млрд дол. США, що становить 29,7 % сукупного експорту країни. Україна експортує до країн Східної Європи непродовольчу сировину (понад 38 % експорту цієї групи продуктів), мінеральне паливо (61 %), хімічні речовини (49 %), промислові товари, класифіковані за видом матеріалу (3 %), машини і транспортне обладнання (60 %), різні готові вироби (50 %), напої і табак (20 %). Росія (8,6 % сукупного експорту) та Польща (6,7 %) є найкрупнішими торговельними партнерами України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню особливостей формування зовнішньоторговельного сектора національної економіки України присвячено низку наукових публікацій вітчизняних вчених-економістів, зокрема, Осташко Т. О. та ін. [1], Круп'як І. В. [2], П'янкової О. В. [3], Пенської І. О. [4]. Стан товарного експорту окремих країн та економічних угруповань з використанням аналізу постійних ринкових часток ґрунтовно досліджується в наукових працях зарубіжних учених [5–10].

Методології аналізу постійних ринкових часток, традиційні та удосконалені, розглянуто в роботах [11; 12]. Результати наукових пошуків вказаних вище вітчизняних і зарубіжних учених сформулювали базис для проведення цього дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак особливості сучасних викликів макроекономічної стабільності в Україні, які обумовлюються деструктивними факторами зовнішнього сектора вітчизняної економіки, особливо експортного сектора, визначають необхідність проведення подальших наукових розвідок в обраній темі дослідження. Але, на жаль, вітчизняні вчені до теперішнього часу не приділяли достатньої уваги кількісному аналізу факторів впливу на зміни у ринковій частці товарного експорту України, зокрема експорту товарів за Міжнародною стандартною торговою класифікацією (МСТК), до країн Східної Європи.

У статті вперше здійснено аналіз еволюції ринкової частки товарного експорту України за МСТК до країн Східної Європи в період 2017–2018 рр. у період дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка висуває значний обсяг вимог щодо невідкладного реформування вітчизняної економіки та застосування нових принципів і моделей інтеграції до міжнародного економічного простору.

Мета статті полягає в аналізі методом постійних ринкових часток змін в експорті товарів, класифікованих за МСТК, до країн Східної Європи 2017–2018 рр. та в розробці рекомендацій щодо подальшого підвищення ринкової частки експорту України до країн Східної Європи та у світовому експорті.

Виклад основного матеріалу. Основна ідея аналізу постійних ринкових часток (Constant Market Share Analysis – CMSA) полягає в тому, що структура експорту країни впливає на її місце та роль у світовому експорті, незважаючи на зміни інших факторів, таких що асоціюються з конкурентоспроможністю. Навіть якщо країна підтримує свою ринкову частку в експорті кожного продукту на кож-

ному експортному ринку, все рівно вона втрачатиме свою агреговану ринкову частку, якщо експортуватиме продукти на ринки з повільнішим зростанням порівняно зі зростанням світового експорту на ці ринки.

Розглянемо версію методу постійних ринкових часток (ПРЧ), яка запропонована А. Ніссенсом (A. Nissens) та Г. Пауллетом (G. Poullet) [7, ст. 5–8]. Якщо темпи зростання експорту фокусної країни вище (нижче) темпів зростання світового експорту, то країна збільшує (втрачає) свою світову ринкову частку в експорті. Тому загальна зміна частки експорту фокусної країни у світовому експорті, (Загальний ефект – Total effect (TE)), визначається як різниця між темпами зростання експорту фокусної країни (g) та темпами зростання експорту решти світу (g^*), тобто

$$TE = g - g^* = \sum_i \sum_j \theta_{ij} g_{ij} - \sum_i \sum_j \theta_{ij}^* g_{ij}^*, \quad (1)$$

де $g_{ij} = (X_{ij,t} / X_{ij,t-1}) - 1$ – процентна зміна експорту фокусної країни продукту i до країни j в період t ;

$\theta_{ij} = X_{ij,t-1} / \sum_i \sum_j X_{ij,t-1}$ – частка експорту фокусної країни продукту i до країни j у її сукупному експорті в період $t-1$;

$g_{ij}^* = (X_{ij,t}^* / X_{ij,t-1}^*) - 1$ – процентна зміна світового експорту продукту i до країни j в період t ;

$\theta_{ij}^* = X_{ij,t-1}^* / \sum_i \sum_j X_{ij,t-1}^*$ – частка світового експорту продукту i до країни j у сукупному світовому експорті період $t-1$.

Загальний ефект (TE) може бути розкладений на дві складові: перша складова, яка визначається з ефективних змін у ринкових частках на окремих ринках, називається ринковою часткою ефектом (Market Share Effect – MSE); друга складова, яка вимірює вплив відносної спеціалізації фокусної країни в експорті продуктів та в експорті на ринки, має назву Комбінований Структурний Ефект (Combined Structure Effect – CSE), тобто

$$TE = MSE + CSE. \quad (2)$$

Ринкової частки ефект (MSE) – це різниця між темпами зростання експорту фокусної країни та світового експорту для кожного періоду, за виключенням впливу відмінностей у відносній спеціалізації. Вважаючи незмінними продуктовою та географічну структури експорту фокусної країни, порівняння здійснюється між темпами зростання експорту фокусної країни та світового експорту по кожному продукту i та до кожної країни j . Ринкової частки ефект для окремого продукту i (окремої країни j) дорівнюватиме сумі по j (i) цього ефекту:

$$MSE = \sum_i \sum_j \theta_{ij} (g_{ij} - g_{ij}^*). \quad (3)$$

Комбінований структурний ефект (CSE) – це відносна еволюція кожного експортного ринку (визначається як різниця між його темпами зростання та темпами зростання сукупного світового експорту), зваженого на відносну важливість цього ринку для фокусної країни (визначається як різниця між його часткою в сукупному експорті фокусної країни та в сукупному світовому експорті). Відносна спеці-

алізація $(\theta_{ij} - \theta_{ij}^*)$ порівнює експортні структури, а отже, надає інформацію, еквівалентну традиційному індексу виявлених порівняльних переваг Б. Баласса. Комбінований структурний ефект визначає, яка частка загальної зміни ринкової частки формується під впливом продуктової / географічної спеціалізації фокусної країни. Для кожного періоду *CSE* буде позитивним, якщо фокусна країна відносно більше (менше) спеціалізується на окремих ринках, темпи зростання експорту до яких більші (менші) темпів зростання світового експорту (g^*), тобто зростають швидше (повільніше) світового експорту; *CSE* буде негативним, якщо фокусна країна відносно менше (більше) спеціалізується на окремих ринках, які зростають швидше (повільніше) світового експорту.

$$CSE = \sum_i \sum_j (\theta_{ij} - \theta_{ij}^*) (g_{ij}^* - g^*) \quad (4)$$

CSE враховує разом як продуктову, так і географічну спеціалізацію експорту, але цей ефект у подальшому може бути розкладений на три складові: продуктової структурний ефект (*PSE*), географічний структурний ефект (*GSE*) та змішаний структурний ефект (*MIX*).

$$CSE = PSE + GSE + MIX \quad (5)$$

Продуктової структурний ефект (*PSE*) вимірює внесок продуктової структури фокусної країни до змін її ринкової частки (тобто наскільки відносна продуктова спеціалізація фокусної країни спрямована на найбільш динамічні сегменти світового попиту). *PSE* буде позитивним (негативним), якщо продуктова структура експорту фокусної країни є більше (менше) сконцентрованою на продуктах, світовий експорт яких зростає швидше (повільніше) світового експорту.

Географічний структурний ефект (*GSE*) вимірює вплив відносної географічної спеціалізації експорту фокусної країни. *GSE* буде позитивним (негативним), якщо структура експорту фокусної країни є більше (менш) сконцентрованою на ринках, світовий експорт яких зростає швидше (повільніше) світового експорту.

Змішаний структурний ефект (*MIX*) – це залишок, який виникає з того факту, що продуктова та географічна структури експорту фокусної країни не є незалежними, і тому сума продуктової та географічної ефектів не збігається з комбінованим структурним ефектом.

$$PSE = \sum_i (\theta_i - \theta_i^*) (g_i^* - g^*) \quad (6)$$

$$GSE = \sum_j (\theta_j - \theta_j^*) (g_j^* - g^*) \quad (7)$$

$$MIX = \sum_i \sum_j [(\theta_{ij} - \theta_{ij}^*) - (\theta_i - \theta_i^*) \theta_{ij}^* / \theta_i^* - (\theta_j - \theta_j^*) \theta_{ij}^* / \theta_j^*] g_{ij}^* \quad (8)$$

де $\theta_i = \sum_j \theta_{ij}$ – частка експорту продукту *i* в сукупному експорті фокусної країни в період *t-1*;

$\theta_j = \sum_i \theta_{ij}$ – частка ринку країни *j* в експорті фокусної країни в період *t-1*;

$\theta_i^* = \sum_j \theta_{ij}^*$ – частка світового експорту продукту *i* в сукупному світовому експорті в період *t-1*;

$\theta_j^* = \sum_i \theta_{ij}^*$ – частка ринку країни *j* в світовому експорті в період *t-1*;

$g_i^* = \sum_j \theta_{ij}^* g_{ij}^* / \theta_i^*$ – темпи зростання світового експорту продукту *i* в період *t*;

$g_j^* = \sum_i \theta_{ij}^* g_{ij}^* / \theta_j^*$ – темпи зростання світового експорту на ринку країни *j* в період *t*.

Версія ПРЧ-аналізу, яка використовується в цій роботі, є дещо удосконаленою порівняно з традиційною версією. Наприклад, комбінований структурний ефект розкладається на три складові (продуктової, географічної та змішаної), яка є нечутливою до порядку здійснення декомпозиції. Для попередження спотворень, вартість експорту фокусної країни виключається з агрегату світового експорту. Для відносно малих фокусних економік таке коригування майже не впливає на остаточні результати, але воно може бути дуже впливовим для великих фокусних економік зі значними ринковими частками у світовому експорті (США, Китай, ЄС).

Дані з міжнародної торгівлі товарами, які використовуються в цій статті, отримані зі статистичної бази даних UNCTADSTAT [2], яка містить двосторонні потоки експорту товарів у вартісному номінальному виразі у цінах FOB (у доларах США). Період вибірки – 2016–2018 рр. З огляду на те, що всі експортні потоки товарів деноміновані у доларах США, зміни в ринкових частках механічно знаходяться під впливом валютного курсу долара США. Тому інтерпретація результатів повинна здійснюватись з застереженнями (валютні курси та ціни що змінюються та що впливають на еволюцію ринкових часток, не враховуються в ПРЧ-аналізі).

База даних двосторонніх експортних потоків товарів включає світові експортні потоки товарів (за виключенням України) та товарні експортні потоки України (фокусна країна), що класифіковані за МСТК (табл. 1), до таких країн Східної Європи: Білорусі, Болгарії, Чехії, Угорщини, Польщі, Молдови, Росії, Румунії та Словаччини.

У табл. 2 наведені товарна та географічна структури товарного експорту України за МСТК до країн Східної Європи 2018 році. Аналіз даних табл. 1 дозволив дійти таких висновків:

- до країн Східної Європи Україна у 2018 році спрямовувала 29,2 % свого сукупного товарного експорту, зокрема 19,2 % складав експорт промислової продукції;
- частка експорту товарів України до країн Східної Європи у сукупному експорті цих товарів (за розділами МСТК) складає: МСТК3 (61,0 %), МСТК7 (59,4 %), МСТК8 (50,1 %), МСТК2 (40,0 %), МСТК6 (29,50 %), МСТК1 (19,4 %);
- найкрупнішими експортними товарними ринками України серед країн Східної Європи є Росія (7,7 % сукупного експорту країни), Польща (6,9 %), Угорщина (3,5 %), Білорусь (2,8 %), Румунія (2,0 %);

Таблиця 1

Класифікація розділів продуктів за Міжнародною Стандартною Торговельною Класифікацією (МСТК)

Код розділу МСТК	Назва розділу МСТК	Приклади відділів продуктів
МСТК0	Харчові продукти і живі тварини	Живі тварини; м'ясо та м'ясопродукти; молочні продукти та яйця птиці; риба, ракоподібні, молюски; зернові та продукти з них; овочі і фрукти; цукор, вироби з цукру та мед; кофе, чай, какао, спеції та продукт з них; корми для тварин (окрім немелених зернових)
МСТК1	Напої і табак	Напої; табак та табачні вироби
МСТК2	Сировина непродовольча, окрім палива	Шкури, шкіряна сировина та хутровина, необроблені; олійне насіння та олійні плоди; натуральні каучук (у тому числі синтетичний каучук і регеновану гуму); пробка та лісоматеріали; паперова маса і макулатура; текстильні волокна та їх відходи; сировина для добрив і мінеральна сировина; металеві руди і металевий брухт
МСТК3	Мінеральне паливо, мастила та аналогічні матеріали	Вугілля, кокс та брикети; нафта, нафтопродукти та аналогічні матеріали; газ, природний та штучний; електричний струм
МСТК4	Тваринні та рослинні олії, жири та воски	Тваринні олії та жири; рослинні олії та жири, сирі, рафіновані або фракціоновані; оброблені тваринні та рослинні олії та жири
МСТК5	Хімічні речовини та аналогічна продукція, що не включена до інших категорій	Органічні хімічні речовини; неорганічні хімічні речовини фарбувальні та дубильні речовини, барвники; медична та фармацевтична продукція; ефірні масла та парфумерні речовини; туалетні препарати, поліруючі та миючі засоби; пластмаси
МСТК6	Промислові товари, класифіковані головним чином за видом матеріалу	Шкіра, готові шкіряні вироби; гумові вироби; вироби з пробки та дерева (окрім меблів); папір, вироби з паперової маси, паперу та картону; текстильна пряжа, тканини та аналогічна продукція; продукція з нерудних копалин; чавун і сталь; кольорові метали; вироби з металу
МСТК7	Машини і транспортне обладнання	Електрогенератори машини та обладнання; машини спеціального галузевого призначення; машини для обробки металів; інші неспеціальні машини та обладнання для промисловості; деталі машин; офісні машини та обладнання для автоматичної обробки даних; апаратура і обладнання електрозв'язку, звукозапису та звуковідтворення; електричні машини, апарати і прибори, не включені до інших категорій, та їх електричні деталі; автомобілі; інше транспортне обладнання
МСТК8	Різні готові вироби	Блочні будівлі; арматура та кріплення для водопровідно-каналізаційного, опалювального та освітлюючого обладнання; меблі та їх деталі; постільні приладдя, матраци, подушки тощо; дорожнє приладдя, сумки та аналогічні контейнери; предмети одягу та одяжні приладдя; взуття; спеціальні, наукові і контрольні прибори та апарати; фотографічна апаратура, обладнання та приладдя
МСТК9	Товари і операції, не включені до інших категорій МСТК	Монети (окрім золотих монет), що не є законним платіжним засобом; золото, немонетарне (окрім золотих руд і концентратів)

Джерело: [13]

Таблиця 2

Товарна та географічна структури товарного експорту України за МСТК до країн Східної Європи, 2018 р., %

	МСТК0	МСТК1	МСТК2	МСТК3	МСТК4	МСТК5	МСТК6	МСТК7	МСТК8	МСТК9	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Країни Східної Європи	2,5	0,3	5,9	1,1	0,4	1,8	8,5	6,7	2,2	0,0	29,2
Білорусь	0,83	0,05	0,38	0,01	0,04	0,20	0,77	0,29	0,18	0,00	2,8
Болгарія	0,06	0,00	0,03	0,00	0,01	0,05	0,83	0,09	0,03	0,00	1,1
Чехія	0,04	0,00	0,76	0,12	0,02	0,07	0,28	0,52	0,05	0,00	1,9
Угорщина	0,13	0,00	0,55	0,45	0,00	0,02	0,35	1,83	0,14	0,00	3,5
Польща	0,65	0,01	1,35	0,21	0,27	0,35	2,26	0,98	0,79	0,00	6,9

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Молдова	0,33	0,13	0,19	0,12	0,01	0,13	0,41	0,24	0,10	0,00	1,7
Румунія	0,17	0,00	0,46	0,02	0,00	0,04	0,59	0,38	0,30	0,00	2,0
Росія	0,14	0,05	1,44	0,15	0,01	0,72	2,75	1,97	0,52	0,00	7,7
Словаччина	0,14	0,00	0,75	0,03	0,01	0,20	0,25	0,38	0,05	0,00	1,8
Інші країни світу	21,9	1,1	8,9	0,7	8,9	1,9	20,3	4,6	2,2	0,4	70,8
Усього	24,4	1,3	14,8	1,8	9,3	3,7	28,7	11,2	4,3	0,4	100,0
Частка експорту до країн Східної Європи в експорті України	10,2	19,4	40,0	60,7	3,9	48,9	29,5	59,4	50,1	1,3	29,2

Джерело: [14] та власні розрахунки авторів

- найкрупнішими імпортерами товарів за розділами МСТК серед країн Східної Європи у 2018 році були: МСТК0 (Білорусь, Польща, Молдова), МСТК1 (Молдова, Білорусь, Росія), МСТК2 (Росія, Польща, Чехія, Словаччина), МСТК3 (Чехія, Угорщина, Польща, Росія), МСТК4 (Польща, Білорусь, Чехія, Молдова, Росія, Словаччина, Болгарія), МСТК5 (Росія, Польща, Білорусь, Словаччина, Молдова), МСТК6 (Росія, Польща, Болгарія, Білорусь, Румунія, Молдова), МСТК7 (Росія, Чехія, Угорщина, Польща), МСТК8 (Польща, Росія, Румунія), МСТК9 (Польща, Болгарія).

В табл. 3 наведено декомпозицію загального ефекту експортної частки України, розрахованої за розглянутою вище методологією ПРЧ.

Для проведення аналізу дані представляються за шість періодів – 2013–2014 рр., 2014–2015 рр., 2015–2016 рр., 2016–2017 рр., 2017–2018 рр. та 2013–2018 рр. (усереднені дані).

Агрегована ринкова частка експорту України у світовому експорті в період 2013–2018 рр. щорічно знижувалася у середньому на 4,9%. Однак результати за визначеними періодами суттєво відрізняються. Перші три періоди, з 2013–2016 рр., характеризуються значним падінням агрегованої ринкової частки. В наступний період, 2016–2017 рр., темп зростання експорту України був вищим за темп зростання світового експорту, що забезпечило позитивний загальний ефект 9,0%. В останній період, 2017–2018 рр., ситуація змінилась на протилежну, яка продемонструвала негативну еволюцію агрегованої ринкової частки (-0,09%).

Таблиця 3

Основні результати аналізу постійних ринкових часток товарного експорту України, %

Період	Темпи зростання експорту України	Темпи зростання світового експорту	Загальний ефект	Ринкової частки ефект	Комбінований структурний ефект	в тому числі:		
						Продуктовий структурний ефект	Географічний структурний ефект	Змішаний структурний ефект
2013–2014 рр.	-14,9	0,0	-14,9	-13,4	-1,5	1,0	-1,7	-0,8
2014–2015 рр.	-29,3	-12,8	-16,5	-12,3	-4,2	1,3	-4,8	-0,7
2015–2016 рр.	-4,6	-3,3	-1,3	-3,8	2,5	1,6	1,3	-0,4
2016–2017 рр.	19,4	10,4	9,0	6,5	2,5	0,7	1,2	0,6
2017–2018 рр.	9,1	10,0	-0,9	1,8	-2,7	-3,5	1,3	-0,5
2013–2018 рр.	4,0	0,9	-4,9	-4,2	-0,7	0,2	-0,5	-0,4

Джерело: [14] та власні розрахунки авторів

Примітка: результати періоду 2013–2018 рр. розраховані як середні річних значень

Ринкової частки ефект (РЧЕ) з середньорічним негативним внеском в період 2013–2018 рр. (-4,2%) був домінуючим фактором впливу на загальні зміни агрегованих ринкових часток експорту України у всіх періодах, крім 2017–2018 рр.

Внесок комбінованого структурного ефекту (КСЕ) був в середньому негативним у період 2013–2018 рр. (-0,7%), який відображає як продуктової, так і географічну спеціалізацію українського експорту. Дійсно, сукупний

вплив продуктової та географічної структур товарного експорту України був негативним у більшості періодів, за виключенням 2015–2016 рр. та 2016–2017 рр., де спостерігався позитивний ефект комбінованої структури, як на географічних, так і на продуктових ринках. Що стосується КСЕ, то його розподіл на продуктової та географічний структурні ефекти не є точним, тому що ці структури є залежними. Ця залежність обумовлює існування ще одного структурного ефекту – змішаного структурного ефекту

(ЗСЕ). Він вимірює одночасний вплив продуктової та географічної структур експорту.

Далі зосередимося на аналізі еволюції ринкових часток товарного експорту України на кожному з 10 окремих ринків в період 2017–2018 рр., які визначають внесок кожного ринку до ефектів, розглянутих вище.

В табл. 4 наведені розрахунки внесків до зниження загальної ринкової частки (загального ефекту) товарного експорту України за МСТК до кожного окремого ринку в період 2017–2018 рр. на 0,9 %. В таблиці виділено внески з абсолютними значеннями більше або що дорівнюють 0,05 %.

Експорт України до 3 окремих товарних ринків країн Східної Європи забезпечував зростання його загальної ринкової частки в період 2017–2018 рр. на 0,58 %: МСТК0 – до Словаччини; МСТК2 – до Угорщини, Польщі, Білорусі, Чехії; МСТК5 – до Польщі, Словаччини. Експорт України товарів до інших країн світу за такими розділами МСТК також збільшував його загальну ринкову частку у світовому експорті: МСТК0, МСТК1, МСТК6, МСТК7, МСТК8.

Таблиця 4

Внески до загальної зміни ринкової частки товарного експорту України за МСТК до країн Східної Європи, 2017–2018 рр., %

	МСТК0	МСТК1	МСТК2	МСТК3	МСТК4	МСТК5	МСТК6	МСТК7	МСТК8	МСТК9	ЗЕ
Країни Східної Європи	0,06	-0,01	0,48	-0,08	-0,08	0,05	-0,20	-0,11	-0,03	-0,11	-0,05
Білорусь	-0,07	0,00	0,11	-0,01	-0,01	0,00	0,05	0,00	0,01	-0,02	0,06
Болгарія	0,01	0,00	-0,01	0,00	0,01	0,00	0,09	0,01	0,00	-0,03	0,07
Чехія	0,01	0,00	0,05	0,06	0,01	-0,02	0,04	0,07	-0,04	-0,01	0,16
Угорщина	0,01	0,00	0,19	0,10	0,00	-0,02	0,00	0,12	0,01	-0,01	0,40
Польща	0,00	0,01	0,16	0,03	-0,04	0,07	0,21	0,05	0,05	-0,02	0,51
Молдова	0,00	-0,02	-0,02	-0,01	-0,01	0,00	0,04	0,03	0,01	0,00	0,01
Румунія	0,03	0,00	-0,01	-0,01	0,00	-0,03	-0,03	0,03	0,01	-0,01	-0,02
Росія	-0,02	0,00	0,02	-0,13	-0,02	-0,10	-0,65	-0,53	-0,09	0,00	-1,52
Словаччина	0,09	0,00	-0,02	-0,10	0,00	0,15	0,06	0,12	0,00	0,00	0,28
Інші країни світу	0,15	0,05	-0,80	-1,20	-1,16	-0,28	1,40	1,19	0,19	-0,42	-0,88
ЗЕ	0,22	0,04	-0,33	-1,28	-1,24	-0,23	1,20	1,08	0,16	-0,53	-0,93

Джерело: [14] та власні розрахунки авторів

Втрати загальної ринкової частки товарного експорту України до країн Східної Європи в період 2017–2018 рр. спостерігалися в експорті МСТК3 – до Росії та Словаччини; МСТК6, МСТК7, МСТК8 – до Росії, а в експорті до інших країн світу – МСТК2, МСТК3, МСТК4, МСТК5, МСТК6, МСТК9.

Зростання загальної ринкової частки експорту товарів України в період 2017–2018 рр. забезпечив експорт до країн Східної Європи, зокрема, експорт до Польщі (0,51 %), Угорщини (0,40 %), Словаччини (0,28 %), Чехії (0,16 %), Болгарії (0,07 %), Білорусі (0,06 %). Експорт товарів України до Росії у вказаний період знизив загальну ринкову частку експорту на 1,52 %. У товарному вимірі в цілому Україна втрачала ринкову частку в експорті товарів розділів МСТК2, МСТК3, МСТК4, МСТК5, МСТК9 та збільшувала її в експорті МСТК0, МСТК6, МСТК7, МСТК8. Внесок кожного окремого ринку до ефекту ринкової частки у 2017–2018 рр. наведено у табл. 5.

Як зазначалося вище, цей ефект виникає від зміни ринкової частки в експорті кожного товару на кожному географічному ринку без урахування впливу змін у товарній та географічній структурах експорту. Ефект ринкової частки часто інтерпретується як міра зовнішньої конкурентоспроможності товарів, що виробляються в країні, на зовнішніх ринках.

У період 2017–2018 рр. позитивний ефект ринкової частки складав 1,8 %. Основний позитивний внесок до ефекту ринкової частки в період 2017–2018 рр. спостерігався в товарному експорті України до інших країн світу (2,1 %) за розділами МСТК6, МСТК4, МСТК0, МСТК7, МСТК8, МСТК5, МСТК1. В експорті товарів за розділами: МСТК2 – до Угорщини, Польщі, Білорусі, Росії; МСТК5 – до Польщі, Словаччини; МСТК0 – до Білорусі та Словаччини, Україна мала позитивні значення ефекту ринкової частки. Товарний експорт України до країн Східної Європи мав незначний негативний внесок до ефекту ринкової частки, зокрема, експорт: МСТК6 – до Росії та Румунії; МСТК3 – до Росії, Словаччини; МСТК8 – до Росії; МСТК7 – до Росії; МСТК9 – до Білорусі, Болгарії.

Беручи до уваги тільки географічну складову ефекту ринкової частки, можна констатувати, що приріст ринкової частки у 2017–2018 рр. формувався завдяки експорту до Польщі, Угорщини, Словаччини, Чехії, Білорусі та Болгарії (на 1,13 %).

Негативні значення ефекту ринкової частки визначились в експорті до Росії (-1,31 %), Молдови (-0,08 %), Румунії (-0,09 %).

Таблиця 6 ілюструє продуктової структурний ефект і визначає вплив відносної спеціалізації на розвиток загальної ринкової частки.

Таблиця 5

Розподіл ефекту ринкової частки товарного експорту України за МСТК до країн Східної Європи, 2017–2018 рр., %

	МСТК0	МСТК1	МСТК2	МСТК3	МСТК4	МСТК5	МСТК6	МСТК7	МСТК8	МСТК9	MSE
Країни Східної Європи	0,23	-0,02	0,27	-0,18	0,02	0,08	-0,35	-0,13	-0,12	-0,14	-0,34
Білорусь	0,07	-0,01	0,07	0,00	0,00	0,00	0,01	-0,03	0,00	-0,04	0,05
Болгарія	0,02	0,00	-0,01	0,00	0,01	0,00	0,07	0,01	0,00	-0,06	0,05
Чехія	0,01	0,00	0,01	0,05	0,01	-0,02	0,03	0,07	-0,04	0,00	0,13
Угорщина	0,01	0,00	0,16	0,05	0,00	-0,02	0,00	0,10	0,01	0,00	0,31
Польща	0,01	0,01	0,12	0,01	0,03	0,07	0,11	0,03	0,00	-0,01	0,37
Молдова	0,01	-0,03	-0,05	-0,03	0,00	0,00	0,04	-0,01	0,00	-0,02	-0,08
Румунія	0,03	0,00	-0,04	-0,01	0,00	-0,03	-0,06	0,02	0,00	0,00	-0,09
Росія	-0,02	0,00	0,06	-0,13	-0,02	-0,07	-0,61	-0,42	-0,10	-0,01	-1,31
Словаччина	0,09	0,00	-0,06	-0,11	0,00	0,15	0,05	0,10	0,00	0,00	0,22
Інші країни світу	1,00	0,06	-0,61	-0,07	0,49	0,08	1,38	0,23	0,09	-0,52	2,13
MSE	1,23	0,04	-0,34	-0,25	0,50	0,16	1,04	0,10	-0,03	-0,66	1,79

Джерело: [14]; власні розрахунки авторів

Таблиця 6

Розподіл продуктового структурного ефекту товарного експорту України у 2017–2018 рр., %

МСТК0	МСТК1	МСТК2	МСТК3	МСТК4	МСТК5	МСТК6	МСТК7	МСТК8	МСТК9
-0,94	-0,01	-0,33	-1,06	-1,74	-0,30	0,08	0,72	0,06	0,04

Джерело: UNCTADstat database та власні розрахунки

Продуктова спеціалізація українського експорту не допомагає покращити еволюцію загальної ринкової частки.

Загальний продуктовий структурний ефект товарного експорту України у 2017–2018 рр. був негативним, склав -3,49 % та визначався спеціалізованим експортом на повільно зростаючі ринки МСТК0, МСТК1, МСТК2, МСТК4 (сукупний внесок – 3,02 %) та експортом, не спеціалізованим на швидкозростаючі ринки МСТК3, МСТК5 (-1,36 %).

Таблиця 7 ілюструє географічний структурний ефект і визначає вплив відносної спеціалізації на розвиток загальної ринкової частки. Загальний географічний структурний ефект товарного експорту України у 2017–2018 рр. склав 1,34%. Україна у 2017–2018 рр. спеціалізувалася в експорті на швидкозростаючий ринок МСТК6, що дало позитивний внесок до продуктового структурного ефекту 0,08 %.

Позитивний внесок до продуктового структурного ефекту Україна отримала також від неспеціалізованого експорту на повільно зростаючі ринки товарів розділів МСТК7, МСТК8, МСТК9 (сукупний внесок 0,82 %).

Таблиця 7 показує позитивне значення географічного структурного ефекту в період 2017–2018 рр. (1,34 %), яке було обумовлене перевищенням темпів зростання світового експорту на окремих ринках країн Східної Європи над темпами зростання сукупного світового експорту та відносною географічною спеціалізацією експорту України на ринках країн Східної Європи.

Таблиця 7

Розподіл географічного структурного ефекту товарного експорту України, 2017–2018 рр., %

Країна	Відсоток
Білорусь	0,55
Болгарія	0,02
Чехія	0,05
Угорщина	0,10
Польща	0,30
Молдова	0,34
Румунія	0,10
Росія	-0,31
Словаччина	0,12
Інші країни світу	0,07

Джерело: UNCTADstat database та власні розрахунки

Найбільші позитивні внески до географічного структурного ефекту у 2017–2018 рр. сформувалися завдяки експорту до Білорусі (0,55 %), Молдови (0,34 %), Польщі (0,30 %), Словаччини (0,12 %), Румунії (0,10 %) та Чехії (0,05 %).

Неспеціалізований експорт України до повільно зростаючого ринку інших країн світу обумовив також позитивне значення географічного структурного ефекту (0,07 %). Географічна спеціалізація експорту України на по-

вільно зростаючому ринку Росії обумовили негативне значення географічного структурного ефекту (-0,31 %).

Висновки

1. Стаття аналізує еволюцію номінального товарного експорту України в період 2017–2018 рр. за розділами МСТК до країн Східної Європи. Аналіз змін ринкової частки експорту України у світовому експорті здійснювався за допомогою методології постійної ринкової частки, запропонованої А. Ніссенсом та Г. Паулеттом. Оскільки ПРЧА як метод є дискриптивним, він не надає інформацію щодо факторів, які пояснюють зміни ринкових часток.
2. ПРЧА товарного експорту України здійснювався за період 2017–2018 рр. на основі угруповання товарів, що експортуються за МСТК до дев'яти країн Східної Європи (за класифікацією ЮНКТАД).
3. За останні п'ять років середня зміна в темпах зростання товарного експорту України була значно нижчою, ніж темпи зростання сукупного світового експорту, що призвело до середньорічного падіння загальної ринкової частки в період 2013–2018 рр. на 4,9 %.
4. Результати ПРЧА показують, що загальний ефект (загальна зміна ринкової частки) експорту України в період 2017–2018 рр. (-0,9 %) визначався комбінованим структурним ефектом, який, своєю чергою, сформувався переважно продуктивним структурним ефектом.
5. Експорт України до 3 окремих товарних ринків країн Східної Європи забезпечував зростання його загальної ринкової частки в період 2017–2018 рр. на 0,58 %: МСТК0 – до Словаччини; МСТК2 – до Угорщини, Польщі, Білорусі, Чехії; МСТК5 – до Польщі, Словаччини. Експорт України товарів до інших країн світу за такими розділами МСТК також збільшував його загальну ринкову частку у світовому експорті: МСТК0, МСТК1, МСТК6, МСТК7, МСТК8.
6. Втрати загальної ринкової частки товарного експорту України до країн Східної Європи в період 2017–2018 рр. спостерігалися в експорті МСТК3 – до Росії та Словаччини; МСТК6, МСТК7, МСТК8 – до Росії, а в експорті до інших країн світу – МСТК2, МСТК3, МСТК4, МСТК5, МСТК6, МСТК9.
7. Зростання загальної ринкової частки експорту товарів України в період 2017–2018 рр. забезпечив експорт до країн Східної Європи, зокрема, експорт до Польщі (0,51 %), Угорщини (0,40 %), Словаччини (0,28 %), Чехії (0,16 %), Болгарії (0,07 %), Білорусі (0,06 %). Експорт товарів України до Росії у вказаний період знизив загальну ринкову частку експорту на 1,52 %.
8. У період 2017–2018 рр. позитивний ефект ринкової частки складав 1,8 % . Основний позитивний внесок до ефекту ринкової частки в період 2017–2018 рр. спостерігався в товарному експорті України до інших країн світу (2,1 %) за розді-

лами МСТК6, МСТК4, МСТК0, МСТК7, МСТК8, МСТК5, МСТК1. В експорті товарів за розділами: МСТК2 – до Угорщини, Польщі, Білорусі, Росії; МСТК5 – до Польщі, Словаччини; МСТК0 – до Білорусі та Словаччини, Україна мала позитивні значення ефекту ринкової частки. Товарний експорт України до країн Східної Європи мав незначний негативний внесок до ефекту ринкової частки, зокрема, експорт: МСТК6 – до Росії та Румунії; МСТК8 – до Росії; МСТК3 – до Росії, Словаччини; МСТК7 – до Росії; МСТК9 – до Білорусі, Болгарії.

Географічний розподіл ефекту ринкової частки у 2017–2018 рр. показав, що його позитивні значення формувалися завдяки експорту до Польщі, Угорщини, Словаччини, Чехії, Білорусі та Болгарії (на 1,12 %). Негативні значення ефекту ринкової частки визначилися в експорті до Росії (-1,31 %), Молдови (-0,08 %), Румунії (-0,09 %).

9. Продуктивний структурний ефект в період 2017–2018 рр. був негативним (-3,49 %), який визначався спеціалізованим експортом на повільно зростаючі ринки МСТК0, МСТК1, МСТК2, МСТК4 (сукупний внесок -3,02%) та неспеціалізованим експортом на швидкозростаючі ринки МСТК3, МСТК5 (-1,36 %). Україна у 2017–2018 рр. спеціалізувалася в експорті на швидкозростаючий ринок МСТК6, що дало позитивний внесок до продуктивного структурного ефекту 0,08 %. Позитивний внесок до продуктивного структурного ефекту Україна отримала також від неспеціалізованого експорту на повільно зростаючі ринки товарів розділів МСТК7, МСТК8, МСТК9 (сукупний внесок 0,82 %).
10. Найбільші позитивні внески до географічного структурного ефекту у 2017–2018 рр. сформувалися завдяки експорту до Білорусі (0,55 %), Молдови (0,34 %), Польщі (0,30 %), Словаччини (0,12 %), Угорщини, Румунії (0,10 %) та Чехії (0,05 %). Географічна спеціалізація експорту України на повільно зростаючому ринку Росії обумовили негативне значення географічного структурного ефекту (-0,31 %).
11. З метою збільшення ринкової частки товарного експорту України у світовому експорті доцільно насамперед :
  - намагатися переорієнтувати неспеціалізований експорт на повільно зростаючі ринки, наприклад, експорт товарів розділів МСТК3, МСТК5;
  - спеціалізувати товарний експорт України до наступних країн Східної Європи за розділами МСТК: МСТК0, МСТК1, МСТК8, МСТК9 – на ринку Чехії; МСТК3 – на ринках Білорусі і Болгарії; МСТК1, МСТК4, МСТК9 – на ринку Угорщини; МСТК9 – на ринках Польщі і Росії; МСТК1, МСТК9 – на ринку Румунії; МСТК1, МСТК8, МСТК9 – на ринку Словаччини;
  - забезпечити конкурентоспроможність товарного експорту України за розділами МСТК в наступних країнах Східної Європи: МСТК0 – на ринку Росії;

МСТК1 – на ринках Білорусі і Молдови; МСТК2 – на ринках Болгарії, Молдови, Румунії, Словаччини; МСТК3 – на ринках Білорусі, Болгарії, Молдови, Румунії, Росії, Словаччини; МСТК4 – на ринках Білорусі, Молдови, Угорщини, Румунії, Росії; МСТК5 – на ринках Росії, Румунії, Чехії, Угорщини; МСТК6 – на ринках Румунії, Росії; МСТК7 – на ринках Білорусі, Молдови, Росії; МСТК8 – на ринках Чехії, Росії; МСТК9 – на ринках Білорусі, Молдови.

Рекомендації щодо проведення подальших досліджень.

Проведення подальших досліджень з обраної теми рекомендується здійснювати в таких наукових напрямках:

- порівняльні дослідження змін в товарному експорті України та інших фокусних країн (груп країн) світу;
- аналіз постійних ринкових часток здійснювати удосконаленими методологіями аналізу, наприклад методологією Фагерберга-Соллье (загальна зміна у ринковій частці розкладається на 5 ефектів) або Відодо Т. (на 6 ефектів).

ЛІТЕРАТУРА

1. Осташко Т. О., Лір В. Е., Венгер В. В., Олефір В. К., Биконя О. С. Зміна традиційних позицій українського експорту. *Економіка і прогнозування*. 2017. № 2. С. 57–74.
2. Круп'як І. В. Вектори зовнішньої торгівлі держави в умовах сучасних економічних перетворень. *Економіка та управління національним господарством*. 2017. № 20. С. 158–162.
3. П'янькова О. В., Ралко О. С. Зовнішня торгівля України: проблематика структурних змін та пріоритетів. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 65–71.
4. Пенська І. О. Торговельні орієнтири України на світових ринках. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2013. № 2. С. 5–11/
5. Nidhi B., Saba I. Export Performance of China: A Constant Market Share Analysis. *Front. Econ. China*. 2019. Vol. 14. No. 1. P. 110–130.
6. Черемушкіна М. В. Аналіз російського товарного експорту методом постійної доли ринка. *Торговля политика*. 2018. № 2/14. С. 50–75.
7. Pandiella A. G. A Constant Market Share Analysis of Spanish Goods Exports. *OECD Economic Department Working Paper (ECO/WKP)* No. 1186. 2015. 25 p.
8. Skriner E. Competitiveness and Specialisation of the Austrian Export Sector: A Constant Market Share Analysis. *Institute of Advanced Studies. Economic Series Working Paper 235*. Vienna. 2009. 22 p.
9. Cafiso G. The Export Performance of the Euro Area Countries in the Period 1996–2007. *MPRA*. 2009. 28 p.
10. Competitiveness and export performance of Euro area. *ECB Occasional Paper Series* № 30. ECB. 2005. 97 p.
11. Dyadkova M., Momchilov M. Constant Market Share Analysis Beyond the Intensive Margin of External Trade. *Discussion Paper No. 9*. Sofia : Bulgarian National Bank. 2014. 65 p.
12. Bonanno G. A note: Constant Market Share Analysis. *MPRA*. 2014. 12 p.
13. Lall S. The Technological Structure and Performance of Developing Country Manufactured Exports, 1985–1998. *Working Paper No. 44*. Queen Elizabeth House, University of Oxford. 2000. 39 p.
14. SITC rev. 3 products, by technological categories (Lall (2000)). *UNCTADStat*. URL: <http://www.unctadstat.unctad.org>

REFERENCES

- Bonanno, G. *A note: Constant Market Share Analysis*. MPRA, 2014.
- “Competitiveness and export performance of Euro area”. *ECB Occasional Paper, Series no. 30* (2005).
- Cafiso, G. *The Export Performance of the Euro Area Countries in the Period 1996-2007*. MPRA, 2009.
- Cheremushkina, M. V. “Analiz rossiyskogo tovarnogo eksporta metodom postoyannoy doli rynka” [Analysis of Russian Merchandise Exports Using the Constant Market Share Method]. *Torgovaya politika*, no. 2/14 (2018): 50-75.
- Dyadkova, M., and Momchilov, M. “Constant Market Share Analysis Beyond the Intensive Margin of External Trade”. In *Discussion Paper no. 9*. Sofia: Bulgarian National Bank, 2014.
- Krupiak, I. V. “Vektory zovnishnyoi torhivli derzhavy v umovakh suchasnykh ekonomichnykh peretvoren” [Vectors of Foreign Trade of the State in the Conditions of Modern Economic Transformations]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, no. 20 (2017): 158-162.
- Lall, S. “The Technological Structure and Performance of Developing Country Manufactured Exports, 1985-1998”. In *Working Paper No. 44*. Queen Elizabeth House, University of Oxford, 2000.
- Nidhi, B., and Saba, I. “Export Performance of China: A Constant Market Share Analysis”. *Front. Econ. China*, vol. 14, no. 1 (2019): 110-130.
- Ostashko, T. O. et al. “Zmina tradytsiinykh pozytsii ukrainskoho eksportu” [Changing the Traditional Position of Ukrainian Exports]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 2 (2017): 57-74.
- Pandiella, A. G. “A Constant Market Share Analysis of Spanish Goods Exports”. *OECD Economic Department Working Paper (ECO/WKP)*, no. 1186 (2015).
- Piankova, O. V., and Ralko, O. S. “Zovnishnia torhivlia Ukrainy: problematika strukturnykh zmin ta pryorytetiv” [Ukraine's Foreign Trade: Issues of Structural Change and Priorities]. *Ekonomika i suspiilstvo*, no. 5 (2016): 65-71.
- Pienska, I. O. “Torhovelni oriientyry Ukrainy na svitovykh rynkakh” [Ukraine's Trade Guidelines on World Markets]. *Zovnishnia torhivlia: pravo, ekonomika, finansy*, no. 2 (2013): 5-1.
- “SITC rev. 3 products, by technological categories (Lall (2000)). - UNCTADStat”. <http://www.unctadstat.unctad.org>
- Skriner, E. “Competitiveness and Specialisation of the Austrian Export Sector: A Constant Market Share Analysis”. In *Economic Series Working Paper 235*. Vienna: Institute of Advanced Studies, 2009.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2020 р.